

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Київ 2023

ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В УКРАЇНІ

1. Фактори привабливості вищої освіти в Україні
2. Правовий статус іноземних студентів в Україні
3. Відповідальність студентів за порушення закону чи правил перебування
4. Права та обов'язки іноземних студентів в Україні

Кількість іноземних студентів в Україні постійно зростає. Упродовж двох минулих років кількість українських вишів, де навчаються іноземні студенти, зросла з 185 до 240 ЗВО.

Що ж приваблює іноземних студентів в отриманні вищої освіти в Україні? По-перше, це відносно недорого, в порівнянні з одержанням вищої освіти в інших країнах. По-друге, в Україні якісна академічна школа і рівень отриманих знань. По-третє, це впевненість в тому, що ти точно отримаєш диплом, адже в Західній Європі процедура набагато складніша і там диплом одержує далеко не кожен студент. По-четверте, це прекрасна можливість переїхати жити в більш розвинену державу, а це цікавить студентів з нерозвинених країн.

Приблизно 30% іноземних студентів в Україні – це громадяни пострадянських держав. Багато років поспіль Азербайджан посідав перше місце за кількістю громадян, які обрали Україну для здобуття вищої освіти, але у 2017 році лідерство за кількістю громадян перейшло до Індії.

У першу десятку за кількістю іноземних студентів в Україні входять Індія (майже 11 тис. студентів з цієї країни), Азербайджан (7,5 тис.), Марокко (5,8 тис.), Туркменістан (4,5 тис.), Нігерія (3,5 тис.), а також Грузія, Йорданія, Єгипет, Туреччина та Узбекистан.

Щодо найпопулярніших спеціальностей серед іноземних студентів, то 45% їде здобувати вищу освіту за медичними спеціальностями, йдеться про

лікувальну справу, стоматологію, медицину та фармацію. Популярними також є менеджмент, право, економіка і будівництво.

Найпопулярнішими за кількістю іноземних студентів є Харківський національний медичний університет (5,5 тис. іноземних студентів) та Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (4,3 тис.), а також Одеський національний медичний університет, Запорізький державний медичний університет та Національний медичний університет імені Богомольця.

Найбільше іноземних студентів навчається у Харкові – майже 20 тис., у Києві – 14 тис. та Одесі – 7,5 тис.

На міжнародному рівні права іноземних студентів закріплені в Конвенції про захист прав людини і основних свобод; Міжнародній конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації; Загальній декларації прав людини; Декларації про права людини стосовно осіб, які не є громадянами країни, в якій вони проживають; Декларації про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин та ін.

Перераховані конвенції і декларації як **закріплюють загальні права** людини на свободу, особисту недоторканність, рівність перед законом, так і **забороняють дискримінацію**, в тому числі за расовою, національною, етнічною ознаками.

Правовий статус іноземних студентів в Україні регулюється ЗУ “Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства”. Цей Закон визначає правовий статус іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні, та встановлює порядок їх в'їзду в Україну та виїзду з України: «Іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть ті ж обов'язки, як і громадяни України, за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України». Зокрема, іноземні громадяни не мають права обирати і бути обраними, займати посади

державних службовців, в тому числі військові, бути адвокатом, аудитором, нотаріусом та ін.

Так само, як і громадяни України, іноземці та особи без громадянства мають право на охорону здоров'я, право на освіту, право на житло, право на трудову діяльність, право на відпочинок, право на користування досягненнями культури, право на участь в об'єднаннях громадян, право на свободу совісті та інші права. Проте іноземні студенти не можуть одночасно навчатися й працювати.

На жаль, насправді далеко не всіма правами можуть вільно користуватися іноземці, а міжнародні договори і закони України не захищають іноземних студентів від неприємностей, які доволі часто трапляються. Перш за все, вони часто витрачають набагато більше коштів на проживання та пересування, оскільки продавці та водії створюють “особливі” тарифи для іноземців.

Через незнання своїх прав і законів України іноземні студенти часто потрапляють в конфліктні ситуації. Відповідальність студентів за порушення закону чи правил перебування в Україні поділяється на **загальну** та **спеціальну**.

Загальна відповідальність полягає в тому, що іноземці, які вчинили злочин, адміністративне правопорушення, несуть відповідальність на загальних підставах, як і громадяни України.

До спеціальних видів відповідальності належать:

- відповідальність за порушення порядку перебування в Україні, транзитного проїзду через її територію;
- скорочення строку тимчасового перебування в Україні та заборона в'їзду в Україну;
- примусове повернення та видворення за межі України.

Іноземцю та особі без громадянства, які порушують законодавство України, якщо ці порушення не передбачають адміністративної або кримінальної відповідальності, може бути скорочено визначений їм строк

перебування в Україні. Під термінами “примусове повернення” та “примусове видворення” слід розуміти систему адміністративно-правових заходів, спрямованих на примушування іноземців та осіб без громадянства покинути територію України всупереч їхній волі та бажанню.

Відповідно до закону, іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну з метою навчання та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період навчання. Для оформлення посвідки на тимчасове проживання іноземець повинен подати документи до територіального органу ДМС України. Посвідка на тимчасове проживання іноземним студентам видається на період навчання, який зазначається в документі, що підтверджує факт навчання в Україні. Також іноземний студент для навчання в українському університеті повинен обов'язково оформити студентську візу.

Однією з вимог при вступі іноземців до українських закладів вищої освіти також є проходження процедури визнання документа про освіту, отриманого в іншій країні, на підставі якого здійснюється вступ. У результаті процедури визнання власник іноземних документів про освіту отримує свідоцтво, яким підтверджується право власника документів, виданих навчальним закладом іншої держави, на продовження освіти або працевлаштування за фахом у вищому навчальному закладі України або в установах на всій території України.

Іноземні студенти, які порушили вимоги законодавства щодо реєстрації місця проживання, несуть відповідальність згідно із законом, зокрема, недодержання іноземцями та особами без громадянства встановленого порядку пересування і зміни місця проживання, тягне за собою накладення штрафу від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Таким чином, іноземні студенти, для того, щоб законно перебувати на території України та навчатися у ВНЗ повинні оформити посвідку, студентську візу та пройти процедуру визнання документа про освіту.

Відповідно до Конституції, іноземці, які законно перебувають на території України, офіційно мають всі права та обов'язки, що і громадяни, лише за невеликим виключенням. Проте фактично вони можуть використовувати свої права не в повному обсязі, часто ми можемо спостерігати порушення їхніх прав. На даний момент варто приділити більшу увагу іноземним студентам. Потрібно створити спеціальні центри допомоги, де іноземці змогли б отримати потрібну для них інформацію та ознайомитися з законами України, правилами поведінки у різних ситуаціях, наприклад, під час конфлікту чи розмови з поліцією. Також студенти повинні обов'язково розуміти, як їм діяти, коли трапляється порушення їхніх прав, куди звертатися і що вимагати.

Статус і права студента визначені законодавчою базою України та міжнародними договорами. Щоб повністю використати всі можливості, надані законом, необхідно знати, на що саме мають право студенти.

Студент – це особа, яка навчається у закладі вищої освіти з метою здобуття певних освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівнів.

Заклад вищої освіти – освітній, освітньо-науковий заклад, який заснований і діє відповідно до законодавства про освіту, реалізує освітньо-професійні програми вищої освіти, забезпечує навчання, виховання та професійну підготовку осіб, а також здійснює наукову та науково-технічну діяльність. Закладами вищої освіти є коледж, інститут, консерваторія, академія та університет.

Права студента визначає Конституція України, Закон України «Про освіту» та «Про вищу освіту». Відносини у процесі навчання можуть регулюватися наказами та розпорядженнями Кабінету міністрів України, Міністерством освіти України, а також внутрішніми нормативно – правовими актами навчального закладу. Найголовнішим нормативним актом закладу освіти є Статут, який повинен відповідати законодавству України.

Суспільні відносини у галузі навчання, виховання, професійної підготовки, а саме: організаційні, фінансові та інші засади функціонування

системи вищої освіти, умови для самореалізації особистості студентів, забезпечення потреб суспільства і держави у кваліфікованих фахівцях врегульовано Законами України "Про освіту" та "Про вищу освіту". Права і обов'язки студентів визначені статтями 62, 63 Закону України "Про вищу освіту".

Особи, які навчаються у закладах вищої освіти, мають **право** на:

- 1) вибір форми навчання під час вступу до закладу вищої освіти;
- 2) безпечні і нешкідливі умови навчання, праці та побуту;
- 3) трудову діяльність у позанавчальний час;
- 4) додаткову оплачувану відпустку у зв'язку з навчанням за основним місцем роботи, скорочений робочий час та інші пільги, передбачені законодавством для осіб, які поєднують роботу з навчанням;
- 5) безоплатне користування бібліотеками, музеями, інформаційними фондами, навчальною, науковою та спортивною базами закладу вищої освіти;
- 6) безоплатне забезпечення інформацією для навчання у доступних форматах з використанням технологій, що враховують обмеження життєдіяльності, зумовлені станом здоров'я (для осіб з особливими освітніми потребами);
- 7) користування виробничою, культурно-освітньою, побутовою, оздоровчою базами закладу вищої освіти у порядку, передбаченому статутом закладу вищої освіти;
- 8) забезпечення гуртожитком та цілодобовим доступом до нього на строк навчання у порядку, встановленому законодавством;
- 9) участь у науково-дослідних, дослідно-конструкторських роботах, конференціях, симпозіумах, виставках, конкурсах, представлення своїх робіт для публікації;
- 10) участь у заходах з освітньої, наукової, науково-дослідної, спортивної, мистецької, громадської діяльності, що проводяться в Україні та за кордоном, у встановленому законодавством порядку;

11) участь в обговоренні та вирішенні питань удосконалення навчального процесу, науково-дослідної роботи, призначення стипендій, організації дозвілля, побуту, оздоровлення;

12) внесення пропозицій щодо умов і розміру плати за навчання;

13) участь у громадських об'єднаннях;

14) участь у діяльності органів громадського самоврядування закладу вищої освіти, інститутів, факультетів, відділень, вченої ради закладу вищої освіти, органів студентського самоврядування;

15) вибір навчальних дисциплін у межах, передбачених відповідною освітньою програмою та навчальним планом, в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для даного рівня вищої освіти. При цьому здобувачі певного рівня вищої освіти мають право вибирати навчальні дисципліни, що пропонуються для інших рівнів вищої освіти, за погодженням з керівником відповідного факультету чи підрозділу;

16) навчання одночасно за декількома освітніми програмами, а також у декількох закладах вищої освіти, за умови отримання тільки однієї вищої освіти за кожним ступенем за кошти державного (місцевого) бюджету;

17) академічну мобільність, у тому числі міжнародну;

18) отримання соціальної допомоги у випадках, встановлених законодавством;

19) зарахування до страхового стажу відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" періодів навчання на денній формі навчання у закладах вищої освіти, аспірантурі, докторантурі, інтернатурі, резидентурі, за умови добровільної сплати страхових внесків;

20) академічну відпустку або перерву в навчанні із збереженням окремих прав здобувача вищої освіти, а також на поновлення навчання у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки;

21) участь у формуванні індивідуального навчального плану;

22) моральне та/або матеріальне заохочення за успіхи у навчанні, науково-дослідній і громадській роботі, за мистецькі та спортивні досягнення тощо;

23) захист від будь-яких форм експлуатації, фізичного та психічного насильства;

24) безоплатне проходження практики на підприємствах, в установах, закладах та організаціях, а також на оплату праці під час виконання виробничих функцій згідно із законодавством;

25) канікулярну відпустку тривалістю не менш як вісім календарних тижнів на навчальний рік;

26) отримання цільових пільгових державних кредитів для здобуття вищої освіти у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

27) оскарження дій органів управління закладу вищої освіти та їх посадових осіб, педагогічних і науково-педагогічних працівників;

28) спеціальний навчально-реабілітаційний супровід та вільний доступ до інфраструктури закладу вищої освіти відповідно до медико-соціальних показань за наявності обмежень життєдіяльності, зумовлених станом здоров'я.

Студенти, курсанти закладів вищої освіти мають право на отримання студентського квитка, зразок якого затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Особи, які навчаються у закладах вищої освіти, **зобов'язані:**

1) дотримуватися вимог законодавства, статуту та правил внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти;

2) виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями;

3) виконувати вимоги освітньої (наукової) програми (індивідуального навчального плану (за наявності)), дотримуючись академічної доброчесності,

та досягати визначених для відповідного рівня вищої освіти результатів навчання.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>